

Natuurrijk tuinieren bij een rijtjeswoning

De rijkdom van 100 m²

Om veel leven in je tuin te krijgen, hoef je geen grote lap grond te hebben. Ook de tuin van een 'gewoon' rijtjeshuis kun je, met slimme inrichting, heel geschikt maken voor planten en dieren. Jochem Kühnen laat zien wat voor verrassingen zijn tuin van 100 vierkante meter oplevert.

We wonen sinds 2007 in Beek bij Nijmegen, dichtbij de zuidelijke rand van het dorp waar de groten-deels beboste stuwwal begint. In die bossen komen bijzondere plantensoorten voor die verder vooral in Zuid-Limburg worden gevonden. Aan de noordkant van het dorp ligt de Ooijpolder met redelijk wat natuurlijke elementen en water. De lijst van waargenomen soorten in onze tuin bevat op moment van schrijven 1282 soorten. Veel ervan

Tekst en foto's: Jochem Kühnen

zijn passanten, maar een aardig deel heeft onze tuin gevonden doordat ik iets speciaals voor ze heb gedaan.

Ruimte maken

Het huis is gebouwd in 1962, een normale rijtjeswoning maar wel een hoekhuis. Er was alleen een oprit naast het huis, geen tuin. De achtertuin, want daar gaat het hier vooral om, is 12 meter diep en 9 meter breed. De achtertuin grenst aan de achterzijde aan de ruime, groen ingerichte tuin van een vrijstaande woning. Een deel van de ruimte werd ingenomen door een schuur en garage, waardoor er iets meer dan 80 m² overbleef. Eind 2013 heb ik de garage gesloopt waardoor het tuinoppervlak naar 100 m² werd opgeschroefd. Na het verwijderen van de fundering was er een begin ontstaan van het vijvergat. Eén muur van de garage bleef staan om dienst te doen als insectenwand. Een afdakje bedekt met oude leistenen afkomstig van de St. Stevenskerk in Nijmegen houdt verschillende elementen droog. In de tuin

Heggenrankbij

wilde ik graag ruimte bieden aan meer verschillende biotopen, planten en dus ook dieren.

Dood hout doet leven!

Dood hout speelt een grote rol in de tuin. Onder het afdak van de insectenwand staan drie manshoge boomstammen (eik, robinia en spar). Verder staan er blokken hout gestapeld (kastanje, robinia en eik), zijn er leemwanden en hangen er kratten met bamboe en riet. Naast het hout tegen de insectenwand springen eikenhouten boomschijven

met een diameter van ± 60 cm en dikte van 25 cm in het oog. Zes van deze 100 kg zware schijven zijn in 2019 naast het stapstenen tuinpad tot de helft ingegraven. De schijven waren al enigszins aangetast door schimmels, maar half ingegraven gaat het natuurlijk snel verder. Zij bieden inmiddels ruimte aan een legio organismen. Van paddenstoelmug, kleine watersalamander, pissebedden en springstaarten tot zich voortplantend klein vliegend hert!

Inheemse planten voor wilde bijen

Dat met dood hout veel leven een plekje kan vinden in een tuin zal niet zo verrassen. Het wordt doorgaans ook niet aangebracht of behouden om een heel specifieke diersoort te helpen. Anders wordt het als je er gaten in boort voor bepaalde soorten wilde bijen en wespen. Daar zitten vaak kieskeurige soorten bij. Speciaal voor de heggenrankbij plantte ik meerdere planten heggenrank. De rijk bloeiende mannelijke en vrouwelijke planten trekken inmiddels jaarlijks flink wat van die specialistische

Grote wolbij op moerasandoorn

Klein vliegend hert

Klein vliegend hert (*Dorcus parallelipedus*) is een twee tot drie cm grote kever die vooral in het midden en oosten van het land voorkomt. De kever is gemakkelijk van het vliegend hert (*Lucanus cervus*) te onderscheiden doordat bij het klein vliegend hert de dekschilden donker en dof zijn zoals de rest van de kever, terwijl deze bij het vliegend hert duidelijk anders gekleurd zijn en glanzen. Mannetjes van het klein vliegend hert hebben vergrote kaken, maar niet zo extreem als bij het vliegend hert en man en vrouw klein vliegend hert lijken veel op elkaar. Vrouwtjes leggen eitjes op loofhout dat door witrot is aangetast. De larven ontwikkelen zich in twee tot drie jaar tot volwassen kevers die meerdere jaren leven.

bijen. Met planten als hartgespan en moerasandoorn vindt de andoornbij het benodigde stuifmeel. Betonie en ezelsoor doen hetzelfde voor de grote wolbij en rond de bloempluimen van grote kattenstaart in de moeraszone van de vijver vliegt rond eind juni druk de kattenstaartdikpoot. De samengestelde bloemen van boerenwormkruid trekken veel insecten aan. Het is prachtig om te zien hoe de kleine tronkenbij stuifmeel verzamelt door de haren onder het achterlijf in de minuscule bloemetjes te deppen. De tronkenbij is geen specialist, maar de wormkruidbij wel. Deze veel grotere bij verzamelt het stuifmeel tussen haren aan de achterpoten. Inmiddels staan er bijna 60 soorten bijen op de tuinlijst.

Zo veel planten, zo veel soorten bladluizen

Het zijn vooral inheemse planten waar wilde bijen relaties mee hebben. Maar bijen zijn natuurlijk niet de enige. Met heggenrank werd bijvoorbeeld ook de heggenrankboorvlieg aangetrokken. Het blijft

me verbazen hoeveel specialistische bladluisoorten er zijn, daar word ik echt enthousiast van. Op boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*) zijn er meerdere die allemaal hun eigen plekje op de plant innemen. De karmozijnrode *Uroleucon tanacetii* is te vinden aan de onderkant van bladeren die door hun aanwezigheid vergelen. *Macrosiphoniella tanacetaria*, groen met prachtig rode oogjes, bevindt zich tussen de bloemsteeltjes en de roze met groene *Metopeurum fuscoviride* vormt dichte kolonies rond de hoofdstengel. Soms zijn soorten verrassend makkelijk te vinden. Zo

kwam ik er door de bovengenoemde namen te controleren tijdens dit schrijven achter dat er nóg een specialist op boerenwormkruid voorkomt. Ik ging in het donker naar buiten, zocht een paar minuten en ja hoor! *Coloradoa tanacetina*, een kleine soort, is te vinden op de zijkant van de bladeren, tussen de karteltjes! Ik vond er maar één, maar toch. Daarmee zijn er nu wel 50 verschillende soorten bladluizen in de tuin gevonden!

Relaties

Naast dieren die aangetrokken worden door planten of andere

Bladluis met opvallend rode ogen op he boerenwormkruid

Gewone schoorsteentjeswesp in het leemwandje, beschermd door gaas

aanwezige elementen, trekken ook dieren zelf weer andere dieren aan. Zo worden bladluizen natuurlijk belaagd door verschillende soorten zweefvliegen, lieveheersbeestjes en sluipwespen. De in nestkasten aan huis nestelende Gierzwaluw heeft haar eigen Gierzwaluwluisvlieg. De vleermuizen in kasten hebben vast vleermuisvliegen, maar die heb ik nog niet kunnen vaststellen. Veel wilde bijen hebben hun eigen, specifieke koekoeksbij of wesp. Eén van die broedparasieten die ik vrijwel jaarlijks in de tuin aantref is de zeldzame, prachtig blauwe goud-

wesp *Chrysis ignata*. Deze wesp parasiteert bij diverse behangersbijen. Een andere broedparasiet zie ik nog niet vaak. Eén of twee keer heb ik de bruine rouwbij gezien, een prachtige bijensoort die de gewone sachembij als gastheer heeft.

Leven rond leem

Speciaal voor de sachembijen heb ik een mengsel gemaakt van leem, zand en kalk (verhoudingen 4/2/0,5 delen) en er verticale wandjes mee gemaakt in met jute beklede oude fruitkratten. De diepte van ongeveer 25 cm is nodig zodat de bijen

er hun broedcellen in kunnen uitknagen. Sinds 2010 heb ik de bijen nestelend in de wandjes. Afgelopen zomer dienden zich nieuwe bewoners aan. Ik was erg blij een vrouwtje van de zeldzame gewone schoorsteentjeswesp haar prachtige bouwwerk te zien maken. Afgelopen augustus zag ik voor het eerst de sachembijoliekever die bij sachembijen parasiteert. De kever was meteen met flinke aantallen aanwezig. De levenswijze van de soort is fascinerend. De volwassen dieren kunnen niet vliegen, verplaatsing is alleen mogelijk doordat minuscule larven met een net uitgekomen vrouwtjesbij mee liften en in een nieuw nest terecht komen. De kevers leggen duizenden eitjes bij ingangen van de nesten van de bijen. Tijdens het observeren vielen me kleine vliegende diertjes op. Het bleken knutjes die 'bloed' zuigen bij de kevers, vooral door tussen de pootsegmenten te bijten. Een specialist bij Naturalis kon de diertjes op naam brengen: *Atrichopogon meloesugans*, een soort die pas sinds dit jaar bekend is voor Nederland en waarvan dit de tweede waarneming ooit is. Zo zie je maar, goed blijven kijken en nieuwsgierig blijven kan veel opleveren, zowel plezier als een bijdrage aan de kennis over natuur!

Op de Engelstalige website influentialpoints.com is veel informatie over allerlei soorten bladluizen te vinden.

De goudwesp *Chrysis ignata*

